Nordisk institut for kundskab om køn, NIKK, 2011
(Avannaamioqatigiit suiaassuseq pillugu ilisimatusarfiat, NIKK, 2011)

Kalaallit Nunaanni, Savalimmiuni Ålandimilu naligiissitaanissamut immikkoortitsinnginnissamullu inatsisit, aaqqissuunneqarneri ingerlatseriaatsillu

KALAALLIT NUNAAT:

Nalinginnaasumik oqaatigisariaqarpoq Kalaallit Nunaanni innuttaasut tunngavissaqanngitsumik immikkoortillugit pineqartut inatsisitigut illersugaannginnerusut innuttaaqatiminnit Danmarkimi inatsisinit illersorneqartuninngarnit.

Nalunaarsukkani kinguliiniittuni takuneqarsinnaasutut tamanna pissuteqarpoq naligiissitaanissamut tunngasutigut inatsisiliornerup pingaarutilitsigut amigaateqarneranik. Inatsisit pingaarutillit arlallit tunngavissaqanngitsumik immikkoortitsinermut tunngasut Kalaallit Nunaanni inatsisitut atorneqa*nngillat*, pissutigalugu danskit inatsisaat amerlaqisut Kalaallit Nunaanni atuutinngitsutut nalunaarneqarsimammata.

Kalaallit Nunaanni immikkut naammagittaalliortarfeqanngilaq assigisaannilluunniit aaqqissuussineqarani immikkoortinneqarsimasut naammagittaalliutaannik namminnerluinnaq akisussaassuseqarlutik suliarinnissinnaasunik, naak tamakku EU-p inatsisai malillugit immikkoortitsinermut tunngasutigut nalunaarsorneqarsimagaluartut: Utoqqaassuseq, suiaassuseq, ammip qalipaataa kinaassuserlu, upperisaq kiisalu suiaassutsikkut kajungerinerusat[1]. Nalunaarsukkani qitiutinneqarpoq siuliini pineqartut immikkoortinneqarnissamut illersorneqarnissaannik Kalaallit Nunaanni periarfissat.

Kalaallit ikinnerussuteqarlutik Danmarkimi nunassissimasut immikkoortitaanikkut misigisaannik apeqqut naligiissitaanissamut atatillugu sammisassaavoq pingaaruteqartoq alla. Kisianni ajornartorsiut taanna uani sammineqassanngilaq, uani taamaallaat inuiaqatigiinni kalaallini pissusiusut qitiutinneqarmata[2].

Namminersorlutik Oqartussat

Namminersornerullutik Oqartussaasimasut Namminersorlutik Oqartussanit 21. juni 2009 taarserneqarput. Namminersorluni oqartussaqalernissamut inatsimmi aalajangerneqarpoq akisussaaffeqarfiit immikkoortut nutaat Kalaallit Nunaannut tunniunneqassasut, allaaserineqarlunilu Kalaallit Nunaata namminersulivinnermut aqqutissaa[3].

Inatsisiliorneq Inatsisinit Tunngaviusunit, Danmarkip naalagaaffiata iluani tamani, taamalu aamma Kalaallit Nunaanni, atuuttunit tunngaveqarpoq. Inatsisitigut killissat allat malippaat Kalaallit Nunaata nunat tamalaat akornanni pisussaaffii, taakkununnga ilaallutik aalajangersakkat isumaqatigiissutillu, Danmarkip Kalaallit Nunaanni atuuttussanngorlugit akuerisai. Taamaalilluni Inuit Pisinnaatitaaffi Pillugit Europami isumaqatigiissut Kalaallit

Nunaanni inatsisitigut atuuppoq, tassanilu aalajangersakkat malinneqartussaapput, danskit kalaallillu inatsisaat allat assigalugit.

Inuit pisinnaatitaaffii pillugit pissutsit nakkutigineqarnerat

Inuit pisinnaatitaaffii pillugit Danmarkimi suliniuteqarfik (IMR) Kalaallit Nunaanni inuit pisinnaatitaaffii pillugit pissutsinik malinnaanissaminut siunnersuinissaminullu 2005-imiilli pisinnaatitaasimavoq. Kisianni aningaasat killilerujussuit siunertamut atugassiissutigineqarsimapput. FN-ip ammip qalipaataa tunngavigalugu immikkoortitsisarneq pillugu isumaqatigiissutaanik nakkutilliisarnerni Danmarkip nalunaaruteqartarneranut atatillugu tusarniaanermi IMR peqataavoq.

Kalaallit Nunaanni inuit pisinnaatitaaffii pillugit suliniuteqarfissap pilersinneqarsinnaaneranik nalunaarusiortussanik Namminersorlutik Oqartussat maannakkorpiaq suliniuteqarput. Inuit pisinnaatitaaffii pillugit apeqqutit Naalakkersuisut Siulittaasoqarfiata ataaniipput. Naalakkersuisut Siulittaasoqarfiata nalunaarutai malillugit immikkoortitsinernik suliat pillugit maalaartarfeqalernissaata inatsisiliuussinnaanera periarfissat ilagaat.

Kalaallit Nunaanni Ombudsmandi

Kalaallit Nunaanni ombudsmandeqarfik, Inatsisartunut atalluni suliffeqarfiusoq, naammagittaalliuutinik tigusaqartarpoq. Ombudsmandi Inatsisartunit toqqarneqartarpoq, Inatsisartullu sinnerlugit nakkutigisaralugu Namminersorlutik Oqartussat kommunillu ingerlatsiviisa inatsisitigut malitassat eqqortumillu ingerlatsinissat malinneraat.

Ombudsmandi kiffaanngissuseqarluni sulinermini Inatsisartunit avissaaqqavoq politikkikkullu sunnersimaneqarani. Oqartussat sullissiviisa aalajangigaannik, taakkulu innuttaasunik sulianillu ingerlatsinerinik naammagittaalliutit ombudsmandip suliarisinnaavai. Taakku saniatigut ombudsmandip nammineerluni suliamik tigusisinnaavoq oqartussallu sullissinerannik nalinginnaasumik misissuisitsisinnaalluni.

Ombudsmandip nittartagaa, http://www.ombudsmand.gl qupperaanni takuneqarsinnaapput suliat suliffeqarfiup aalajangiiffigisimasai. Kisianni nittartakkami takuneqarsinnaanngillat naligiimmik pineqarnissamut inatsisilianut innersuussutit. Taamaattumik erseqqivinngilaq immikkoortitsinermut tunngasut ombudsmandip suliarisinnaasaanut ilaanersut.

Nunap inoqqaavisa pisinnaatitaaffii

Nunap inoqqaavisa pisinnaatitaaffii pillugit ILO-mi isumaqatigiissut nr. 169, 27.juni 1989-imeersoq Kalaallit Nunaannit qinnuigineqarluni Danmarkip akuersissutigaa. Isumaqatigiissutip atuutsinnera Kalaallit Nunaata Danmarkillu suleqatigiillutik malinnaaffigaat

Kalaallit Nunaata namminiileriartornera inuiaallu kalaallit inuiattut immikkoortutut namminnerlu aalajangiisinnaasutut akuerineqarnissaminnik piumasaqaataat soorunami qitiulluinnarpoq inuit pisinnaatitaaffii nukittorsarniarlugit sulinerup oqallisiginerani. Kisianni

nalunaarsuinermi taanna immikkut sammineqarnerunngilaq. Qitiutinneqartoq tassaavoq tamakkiisumik tunngaviatigut isuma, tassalu inuiaat kalaallit immikkoortitsiviusinnaasuni taaneqartuni naligiissumik pineqarnissaminnut periarfissinnissaat qulakkeerinniffiginissaallu.

Taanna pillugu paasissutissat amerlanerusut pineqarsinnaapput Inuit Kalaallit Nunaanni suleqatigiiffianni, ICC-mi: http://www.inuit.org/index.php?id=7&L=2

Pisortat ingerlatsiviini naligiinnissamut tunngaviusut

Pisortat ingerlatsiviini naligiinnissamut tunngaviusut, danskit ingerlatsinerminni inatsisitiguunngitsumik ileqquliussimasaat, Kalaallit Nunaanni atuupput. Naligiinnissamut tunngaviusuni aalajangersagaavoq naligiinnissamut tunngasut inatsimmi naligiissumik suliarineqassasut. Paasigallakkat malillugit ingerlatsivimmi aalajangiinerit aatsaat pissapput pissusiviusut tunngavigineqarpata.

Suiaassutsimit allaanerusut tunngavigalugit immikkoortitsinnginnissamik inatsisit nalinginnaasut

Suliffeqarfinni tunngavissaqanngitsumik immikkoortitsinernut illersuutissat:

Danskit *Suliffeqarfinni il.il. Immikkoortitsinerup Inerteqqutaanera pillugu Inatsisaat nr. 459, 12. juni 1996-imeersoq* Kalaallit Nunaanni atuut*inngilaq*. Inatsimmi inerteqqutigineqarpoq ammip qalipaataa, politikkikkut inissisimaneq, suiaassutsikkut kajungerisaqarneq, innarluuteqarneq, ukioqqortussuseq imaluunniit sumiuussuseq, inuiaqatigiinni inissisimaneq kingoqqiviilluunniit tunngavigalugit toqqaannartumik toqqaannanngitsumilluunniit immikkoortitsinerit. Inatsimmittaaq aalajangersarneqarpoq uumisaarinerit immikkoortitseqqusillunilu kajumissaarinerit iliuuseqaqqusinerillu inatsisip ataaniittut.

Nassuiaatit

- Tunngavissaqanngitsumik immikkoortinneqarluni eqqunngitsumik pineqartup aningaasanik taarsiivigineqarluni makeqqitsitaanissaanut eqqartuussivikkoortitsinermi ajugaanissaq ajornakusoortorujussuuvoq, suliffinni immikkoortitsinerup inerteqqutiginerata inatsisiliuunneqannginnera pissutigalugu.

- Atorfillit pillugit inatsisissaq (atorfinitsitaanermi pisinnaatitaaffiit) Namminersorlutik Oqartussani 2011-mi suliarineqalerpoq, 2011-milu tusarniaassutigineqarluni. Ilimanarpoq inatsit akuersissutigineqaruni imaqarumaartoq tunngavissaqanngitsumik atorfinitsitaanermut, soraarsitaanermut il.il. aalajangersakkanut tunngasunik. Atorfillit pillugit inatsisip akuersissutigineqarnermigut naligiissumik pineqarnissamik inatsisinut nalinginnaasunut toqqaannanngikkaluamik ilanngutissaaq.

Kalaallit Nunaanni Pinerluttulerinermut Inatsisip § 100-ata imaraa, Danmarkimi inatsit §266b assigalugu, *immikkoortitsinermut paragraffi*, tassani allassimammat inuit ilaannut

ammip qalipaataa, nunamit sumeersuuneri naggueqarneriluunniit, upperisaat suiaassutsikkulluunniit kajungerisaat pissutigalugit sioorasaaraluni, ikkatilliilluni nikassaalluniluunniit oqaaseqarnerit kaammattuinerilluunniit inerteqqutaanerat.

Nassuiaatit:

- Kalaallit Nunaanni pinerluttulerinermut inatsimmi maluginiarneqassaaq danskit pillaatissiinermut inatsisaannit allaalluni pillaatisiassamik naliliinermi uumissuinermut tunngasut, soorlu suiaassuseq, naaguik, nunami sumeersuuneq, innarluuteqarneq, upperisaq, suiaassutsikkut kajungerisat il.il., pineqartillugit sukannernerulersitsisoqarnissaanik aalajangersagaqa*nngimmat.*

Ammip qalipaataa il.il. tunngavigalugit assigiinngisitsinerup inerteqqutaaneranut Inatsit (inatsit nr. 626, 1987) danskit tamanut ammasuni kiffartuussinerni nioqqutissanillu pisisinnaanermi, (inissiat, neriniartarfiit, diskotekit il.il.) immikkoortitsinerit nalinginnaasumik inerteqqutaanerinut inatsisigaat, taannalu Kalaallit Nunaanni inatsisinii*nngilaq*.

Suiaassuseq:

Suiaassuseq eqqarsaatigalugu oqartoqarsinnaavoq assigiissitsinissamut maleruagassat Danmarkimi Kalaallit Nunaannilu assigiikannersut:

Suiaassuseq eqqarsaatigalugu arnat angutillu naligiinnissaat pillugu Inatsisartut Inatsisaat nr. 7, 11. april 2003-meersoq atuuppoq. Inatsit suiaassutsimut tunngasutigut tamakkiisuuvoq, naligiissitaanissap siuarsarneqarnissaanut nalinginnaasumik pisussaaffiliisoq, arnat angutillu assigiimmik naleqarnerat tunngavigalugu. Inatsisittaaq imaraa naligiissumik pinninnissamik tunngaviusumik isuma, soorlu sinniisoqarfinni amerlaqatigiinnissaq, suliffeqarnermi assigiinngitsumik pinninnissap inerteqqutaanera, naartunermi illersugaaneq assigiimmillu suliaqarnermi assigiimmik akissarsiaqarnissamik maleruagassat.

Suiaassutsimut tunngasutigut danskit inatsisaat sanilliutissagaanni tupigineqarsinnaavoq taanna arnat suiaassusertik tunngavigalugu uumisaarneqarnissamut illersorneqarnissaannik aalajangersagaqa*nngimmat*.

Suiaassutsikkut naligiissitaanissamut tunngasutigut atuupportaaq Kalaallit Nunaanni Naligiissitaanissamut Siunnersuisoqatigiit pillugit Inatsisartut Inatsisaat nr. 5, 20. maj 1998-imeersoq, kiisalu Kalaallit Nunaanni Naligiissitaanissamut Siunnersuisoqatigiit pillugit Inatsisartut Inatsisaata allanngortinneqarnissaanik Inatsisartut Inatsisaat nr. 8, 11. april 2003-meersoq. Inatsisit arlariit taakku Naligiissitaanissamut Siunnersuisoqatigiit siunertaannut, aaqqissuuneqarnerannut katiterneqarnerannullu tunngapput, inatsisip atuutsinneqarnissaanut immikkoortumi erseqqinnerusumik allaaserineqartutut.

Naligiissitaanissamut inatsisit atuutsinneqarnerat

Suiaassuseq:

Naligiissitaanissamut Siunnersuisoqatigiit suliassaat Naligiissitaanissamut Inatsimmiipput, tassanilu allassimavoq: *Siunnersuisoqatigiit inuiaqatigiinni kalaallini angutit arnallu naligiissitaanerata siuarsarneqarnissaa sulissutigisassaraat. Naligiissitaanissamut Siunnersuisoqatigiit namminneerlutik, imaluunniit qinnuigineqarlutik, pissutsit naligiissitaanissamut tunngasut misissorsinnaavaat. Naligiissitaanissamut Siunnersuisoqatigiit aammattaaq:*
1) inuiaqatigiit ineriartornerat malinnaaffigissavaat, 2) Namminersornerullutik Oqartussanut, kommuninut namminersortunullu naligiissitaanermut tunngasutigut siunnersuisassapput, 3) Nunani Avannarlerni naligiissitaanissamut siunnersuisoqatigiinnut siunnersuisuusunut attaveqaataassapput aamma 4) naligiissitaaneq pillugu innuttaasunut oqartussaasunullu paasisitsiniaaqqusillunilu paasisitsiniaanermi suleqataassapput. Imm. 3. Naligiissitaanissamut Siunnersuisoqatigiit ukiut tamaasa ukiumi qaangiuttumi sulineq pillugu Naalakkersuisunut Inatsisartunullu nalunaarusiortassapput.

Nassuiaatit:

- Ullumikkut avammut saqqummiunneqarsimasunik nalunaarusiortoqarsimanngilaq inuit ataasiakkaat qassit suiaassusertik, nagguitsik/ammimik qalipaataa, inuiaqatigiinnut sorlernut atanertik, innarluutertik, upperisartik suiaassutsikkulluunniit kajungerisartik pissutigalugu immikkoortinneqarsimanersut.

- Naligiissitaanissamut Siunnersuisoqatigiit namminneerlutik, imaluunniit qinnuigineqarlutik, pissutsit naligiissitaanissamut tunngasut misissorsinnaavaat, kisianni naligiissitaanissamut inatsisip Siunnersuisoqatigiit inatsisitigut pisinnaassusili*nngilai* soorlu maalaartarfimmik pilersitsinissaannut, naak nunani avannaamioqatigiinni allani taamaattoqaraluartoq. Taamaalilluni, suiaassuseq immikkoortinneqarfiusinnaasullu allat eqqarsaatigalugit immikkoortitsinerni pisortatigoortumik maalaartarfeqanngilaq.

- Naligiissitaanissamut Siunnersuisoqatigiit naligiissitaanissamut iluaqutissanik suliniuteqarnermini ilaatigut isornartorsiorsimavaat arnat ersitsumik immikkoortinneqartarnerat, soorlu atorfinitsitsiniarluni neqeroorutit oqaasertaanni, aalajangersimasumik suiaassusilimmik pissarsiornerni. Naligiissitaanissartaaq eqqarsaatigalugu Siunnersuisoqatigiit aaqqissuussamik paasisitsiniaapput arnat persuttarneqartarnerannut tunngasutigut. FN-ip ataatsimiititaasa iluanni, ilaatigut isumaqatigiissut Cedaw tunngavigalugu, sammineqarlunilu isornartorsiorneqarpoq suiaassutsimit tunngavilimmik persuttaasarnermik ajornartorsiutip periuseqarfiginera.

- Arnat sutigulluunniit immikkoortinneqartarnerinisa inerteqqutaanerannik isumaqatigiissut (CEDAW) Danmarkip FN-ikkoortumik 1983-imi akuersissutigaa, Kalaallit Nunaat immikkut apeqqusernagu[1]. Piffissap aalajangersimasup ingerlareernerani misissuisitsisarnerni CEDAW-ip arlaleriarluni isornartorsiortarpai ernummatigisarlugillu Naalagaaffeqatigiinni naligiissitaanissamut pisinnaatitaaffiit inissisimaneri, pingaartumik

ataatsimoorussamik iliuuseqarnissamut Danmarkip akisussaanera erseqqissarneqartarluni.[1]

Nunanut Avannaamioqatigiinnut atatillugu kalaallit naligiissitaanissamut naalakkersuisuat Avannaamioqatigiit Ministeriisa Siunnersuisoqatigiivisa naligiissitaanissaq pillugu atorfilinnik ataatsimiititaanut peqataatitaqarpoq, Kalaallit Nunaallu avannaamioqatigiit killiit suleqatigiinneranni suleqataavoq.

Ammip qalipaataa nagguillu

Ammip qalipaataa tunngavigalugu immikkoortitsinnginnissamik FN-ip isumaqatigiissutaa (ICERD) Kalaallit Nunaanni atuuppoq, kalaallilli sulisoqarnermut tunngasutigut susassaqarfiini atuuttussanngortinneqarsimanani[2].

Kalaallit Nunaata ILO 169-imik atuuttussanngortitsineratigut pissutissaqartumik tunngavissaqalerpoq kalaallit sulisartuisa immikkut salliutinneqarnissaat[3]. Inuiaqatigiit kalaallit nammineersut nukittorsarniarneqarneranni tamanna naligiissumik pinninnerup apeqqutitaanut attuumassuteqarpoq pingaarutilik. Aammattaaq eqqarsaatigigaanni inuiaat allat sulisartuisa amerliartuiinnartut siunissami Kalaallit Nunaaliartalernissaannik ilimaginninneq.

Namminersornermut inatsit 2009-meersoq malillugu kalaallit oqaasii pisortatigoortumik oqaasiupput. Oqaatsit pillugit politikkissaq akuersissutigineqaqqammersoq Oqaatsinut politikki pillugu Inatsisartut Inatsisaat nr. 7, 19. maj 2010-meersoq malillugu aalajangersarneqarpoq kalaallit oqaasii inuiaqatigiinnik attassisuusut.

Nagguiit tunngavigalugit naligiissitaanissamit isigalugu kalaallit inuiaat namminneq oqaatsiminnik atuisinnaanerat kiffartuunneqarsinnaanerallu soorunami siuariarnerujussuuvoq. Aammattaarli oqaatsinut politikkip atuutsinnialernera inuiaqatigiinnut kalaallinut unammilligassarpassuarnik ilaqarpoq.

Ilaatigut isornartorsiorneqartarpoq eqqartuussivinni unnerluussutit kalaallisut allassimasut unnerluussamut tunniunneqarneq ajornerat, oqalullunili nutserneqaannartarlutik. Oqaatsitiguttaaq ajornartorsiutinik Tunumiut naammattuuisarput, amerlanersaasami Kitaamiut oqaasii pisortatigoortut paasiuminaatsittarmatigik. Tunumiutut nutserisoqannginnera Kalaallit Nunaanni eqqartuussivinni inatsisitigut innarlitsaalisaanermi ajornartorsiutitut isornartorsiorneqartarpoq[4].

Innarluuteqarneq

[1] http://www.nikk.no/Danmark+-+kolonimagt+eller+partner%3F.b7C_wlfOYQ.ips

[2] *Ansættelsesretten i Grønland (2006)* af advokat Henrik Karl Nielsen, Harlang, Koch & Christensen, Advokatfirma, Forlaget Thomsen A/S

[3] Oplyst ved telefoninterview med tidl. Dommer ved Retten i Grønland, Torben Trier Hansen, Nordic Law Group, København.

[4] Telefoninterview med Torben Trier Hansen, Nordic Law Group

Innarluutillit pillugit FN-ip isumaqatigiissutaa Kalaallit Nunaata atortussanngortereerpaa, innarluutillillu assigiimmik periarfissaqarnissaannik politikkikkut anguniagassatigut malittarisat Inatsisartut 1996-imi akuersissutigaat. FN-ip malittarisai malillugit innarluuteqarneq paasineqassaaq inuiaqatigiinni innuttaasut allat naligiissumik peqatiginissaannut periarfissanik annaasaqarneq killilerneqarnerluunniit. Naligiinnissamik tunngaviusumik isuma tassaavoq inuit innarluutillit periarfissaqassasut inuit allat periarfissaasa *assinginik*. Ilitsersuutitaa malillugu naligiinnissamik tunngaviusumik isuma Kalaallit Nunaanni inatsisini ingerlatsinermut tunngasuni atuuppoq, tassanilu allassimavoq pissutsit assigiit assigiimmik suliarineqassasut, pissutsillu assigiinngitsut assiginngitsumik suliarineqassallutik. Tassa innuttaasoq innarluutilik innuttaasumit innarluuteqanngitsumit allaanerusumik sullinneqassaaq, innuttaasulli marluk assigiimmik inuunerminni atugallit assigiimmik pineqassallutik[5].

Innarluutillit pillugit Kalaallit Nunaanni inatsisit IPIS-ip nittartagaaniipput: http://www.ipis.gl/da/lovgivning

Maleruagassat siullermik *anguniagassatut nalunaarusiaapput*, pinngitsoorani malitassatut kaajallaasitaanatik, soorlu aqqusinernut avalaffissat, illuliat il.il. sapinngisamik ima aaqqissuunneqassasut innarluutilinnit atorneqarsinnaasunngorlugit.

Kalaallit Nunaanni Innarluutillit Pillugit Ilisimasaqarfik Siunnersuisarfiuutigisoq, IPIS, Namminersorlutik Oqartussani Ilaqutariinnermut Naalakkersuisoqarfiup ataani immikkoortortaavoq. IPIS innarluutilinnik, ilaqutaannik, immikkut ilinniagalinnik ineqarfinnillu toqqannartumik sullissisuuvoq. Siunnersuisarneq kalaallit oqaasii atorlugit ingerlanneqarpoq, Kalaallit Nunaannilu pissutsinut naleqqussagaalluni.

Suiaassutsikkut kajungerisaqarneq suiaassutsikkullu kinaassuseqarneq

Kalaallit Nunaanni suiaassuseqatiminnik kajungerisallit 1996-imiilli nalunaarsugaasumik inooqatigiissinnaalerput, danskit tassuuna inatsisiliornerat Kalaallit Nunaanni atuutsinneqalermat.

2007-imiilli akuerisaavoq arnaannaalutik inooqatigiit anisuumik illissamikkut immerneqarnermikkut naartusinnaalernerat. Taamali passutitinneq taamaallaat Danmarkimi ingerlanneqartarpoq, nammineerlunilu akiligassaalluni.

Inatsisartut Naalakkersuisunut 2010-mi pisussaaffiliipput suiaassuseqatiminnik kajungerisallit oqaluffimmi katissinnaanissaat sulissutigeqqullugu. Kisianni siunnersuut taanna danskit naalakkersuisuinit akuersaarneqanngilaq, sulimi danskit ilagiivini taama katititsisarneq ritualini maleruagassiuunneqanngimmat.

Kalaallit Nunaanni 2010-p ukiaani aalajangiunneqarpoq danskit naalagaaffiannut saaffiginnittoqassasoq nalunaarsugaasumik inooqatigiit pillugit inatsisip allanngortinnissaa siunertaralugu, taamaalilluni suiaassuseqatiminnik kajungerisallit nalinginnaasumik aappariittulli meeravissiartaarsinnaasunngorlugit.

[5] Vejledning om hjælp til personer med vidtgående handicap, december 2010

Danmarkimi Kalaallit Nunaanniluunniit suiaassutsikkut illugiinnik kajungerisallit (suiaassutsikkut kinaassuseq/suiaassutsikkut periaaseq) pillugit inatsiseqanngilaq

Ukioqqortussuseq:

Ukioqqortussuseq pissutigalugu immikkoortitsisarneq eqqarsaatigalugu ajornartorsiutit pingaartumik tassaapput ima imalu ukioqalersimanertik pissutigalugu suliffimminnit soraarsitaasimasut, Nalagiissitaanissamut Ataatsimiititamit aalajangiiffigineqarsimasut, ataasiakkaallu Danmarkimi eqqartuussivikkoortumik aningaasanik taarsiivigineqarsimapput. Kalaallit Nunaanni tamanna pillugu erseqqissunik paasissutissaqanngilaq, assingusunillu maannamut aalajangiisoqarsimanani.

Upperisaq:

Kalaallit Nunaanni kiffaanngissuseqarluni upperisaqarsinnaaneq qulakkeerneqarpoq Inatsisit Tunngaviusut § 67-iatigut aamma Europami Inuit Pisinnaatitaaffii Pillugit Isumaqatigiissutip imm. 9-atigut[6].

Inuit pisussaatitaapput Kalaallit Nunaanni Ilagiinnut ilaasortaassallutik. Inatsisit Tunngaviusut § 68-ianni allassimavoq: ”kinaluunniit pisussaatitaanngilaq nammineq guutisiorfigisamit allaasumut akiliuteqaqataasarnissaminut”, taamaattumillu eqqumiippoq”ilagiinnut akileraarut” Kalaallit Nunaanni atuutsinneqanngimmat, soorlu Danmarkimi taamaattoq. Inatsisit Tunngaviusut § 4-aat malillugu naalagaaffiup ilagiit aningaasatigut ikorfartugassarai. Tamanna isumaqarpoq Ilagiit naalagaaffiup ataaniittut aningaasartuutaasa ilaat naalagaaffimmit Namminersorlutillu Oqartussaanit akilerneqartassasut. Inatsisinut Allaffimmit oqaatigineqartut malillugit tassani Inatsisit Tunngaviusut § 68-iat, ”nammineerluni” akiliuteqartarnermik illersuisoq, assortorneqanngilaq[7].

Pineqartut allat pillugit immikkoortitsinermut illersugaaneq:

FN-ip meeqqat pillugit isumaqatigiissutaa Kalaallit Nunaanni atuuttussanngortitaareerpoq, meeqqallu sumiginnakkat pisinnaatitaaffiinut tunngasut oqallisaasimaqaat[8]. Inatsisartut

[6] Kilde: Retningslinjer for udarbejdelse af regler i Grønlands Hjemmestyre, Landsstyreformandens Departement, Lovkontoret (2009), 2.rev. udgave
[7] Ibid., side 12

[8] Efter artikel 4 i FN’s Konvention om Barnets Rettigheder er der en forpligtelse til at gennemføre alle passende forholdsregler til gennemførelsen af de i konventionen anerkendte rettigheder. Der anmodes bl.a. om information om initiativer, der er taget for at sikre systematisk indsamling af data om børn og deres fundamentale rettigheder og for at vurdere tendenser på nationalt, regionalt og lokalt niveau, samt skridt, der er taget for at udvikle mekanismer til identifikation og indsamling af relevante indikatorer, statistik, relevant forskning og anden relevant information, som danner grundlag for politikdannelsen på børnerettighedsområdet.

Inatsisaat nr. 26, 18. december 2003-meersoq aqqutigalugu Meeqqanut Inuusuttunullu il.il. Ilisimasaqarfik pilersitaavoq[9].

[9] Læs mere i dokumenttet, Den 4. periodiske rapport til komiteen om børns rettigheder (2010): http://dk.nanoq.gl/Emner/Landsstyre/Departementer/Departement_for_familie_kultur_kirke_ligestilling/Familie/B%C3%B8rnekonventionen/~/media/6B5269598D724CE9B1484760969CC642.ashx